

ORGAN NAKLİNDE ETİK

- HAYDARPAŞA NUMUNE
E.A.HASTANESİ

ORGAN NAKLİ KOORDİNATÖRÜ

NİLGÜN DAŞKIN

ETİK

- İnsanların kurduğu bireysel ve toplumsal ilişkilerin temelini oluşturan değerleri, normları, kuralları doğru-yanlış ya da iyi-kötü gibi **ahlaksal** açıdan araştıran bir felsefe dalıdır.

TIP ETİĞİ

- tıp etiği tıbbi eylemi dñzenleyen kurallarla ve tıbbi özgñ değerler dñnyası ile ilgilenir. Tıbbi eylemler çerçevesinde neyin “iyi” ve neyin “kötñ” olduğu, mutlak “iyi”nin ve “kötñ”nñ olup olmayacağı onun temel sorunlarıdır

ORGAN NAKLİNİN ETİK AÇIDAN İNCELENMESİ

- Organ nakli ve beyin ölümü ile ilgili konular tıp etiğinin konusudur. Bununla birlikte organ nakli için "gerek koşul" organ bağışıdır. Organ bağışısı ise toplumsal etik bir olgudur. Böylece, organ nakli , beyin ölümü ve organ bağışısı konuları hem tıbbi etiğın hem de toplumsal etiğın ortak konusudur. Bu konularla ilgili değerlendirmelerimizde konunun iki boyutunu da göz önünde bulundurmak gereklidir. Bu konular birbirinin ayrılmaz parçasıdır.

- **Canlıdan canlıya nakillerde etik sorunlar olduğu gibi, kadavradan nakillerde de etik sorunlar yaşanmaktadır ve yaşanacaktır. Organ naklinde ana sorun nakil yapacak organ sayısının nakil bekleyenleri karşılayamayacak düzeyde olmasıdır. Toplumda organ bağıışı yapmaya yönelik değer sistemi güçlendirilmelidir. Organ bağıışının toplumsal etik değeri vurgulanarak, farkındalık yaratılmalıdır. Bu bağlamda "beyin ölümü" kavramı önemlidir. Beyin ölümü gerçekleşmiş bireylerden bağıışlanan organlarla, birden çok insan sağlıklı yaşama olanağına kavuşturulabilir. Organ bağıış sayısının artırılması gerekli ve bunun için toplumun bilinçlendirilmesi ve konuyla ilgili eğitimlerin sürekli yapılması önemlidir**

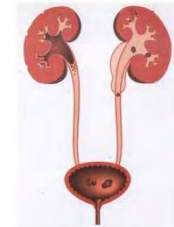
- **Bunun dışında Bilim Dünyası, organ nakli ile ilgili çalışmalarına hızla devam etmekte ve çözüm önerilerini geliştirmektedirler. Sorunlara yönelik her çözüm belki de başka yeni sorunlar doğuracaktır. Bununla birlikte organ nakliyle yaşama döndürülen ya da yaşam kalitesi artırılan her insan, tıp alanında çalışan bilim insanlarını bu konuda yeni çalışmalar ve yeni buluşlar yapmaya yönlendiren önemli bir etki yaratmaktadır. Organ Nakli, Beyin Olumu, transplantasyon kararı, organ naklinde adil ve ihtiyaca yönelik verimli bir organ dağıtım sisteminin kurulması, aydınlatılmış onam, organ bağıışı kararı, konuyla ilgili hukuksal düzenlemeler, ulusal ve uluslararası kurallar... gibi konularda bir çok etik dilemmalar vardır. Konunun tıbbi etik boyutunun yanısıra, toplumsal etik boyutu da çok önemlidir**

Organ Nakli Açısından Etik

- Canlı verici
- Kadavra “Ölü” verici

Canlı Vericili Nakiller ve Etik

- **Canlı vericili nakiller Etik mi ?**
- **Akraba vericili nakillerde**
Sosyal ve psikolojik baskı
Maddi çıkar veya “Organ ticareti”
Nakil için hısımlaşma (maddi çıkar)
- **Akraba dışı nakillerde**
Duygulanım bozukluğu
Organ ticareti

- **Türkiye’de canlıdan canlıya organ bağışı genellikle 1–4. derece akrabalar arasında gerçekleştirilmektedir. Donör ile alıcının akraba olmadığı nakiller, bir Etik Komisyon tarafından mevzuata ve etiğe uygunlukları onaylandıktan sonra uygulanmaktadır.**

Canlı Vericili Nakillerde Etik Açısından Uyulması Gereken Şartlar

- Vericinin “Onam Kararında” psikolojik ve sosyal etki veya baskı altında olmaması. Bağıştan vazgeçtiğinde ailesine tıbbi gerekçelerle vazgeçildiğinin açıklanacağından emin olması
- Vericinin, “Onam Kararını” maddi çıkar karşılığı verdiğine dair varsa kanıt veya kuvvetli şüphe durumunda hekimlerin nakilden vazgeçmesi.

Canlı vericideki etik sorunlar

- **(Sorun 1).** Transplantasyon alıcı için başarısızlıkla sonuçlanabilir, ya da donörde ağır bir postoperatif komplikasyon gelişebilir. Fiziksel komplikasyonların yanı sıra, umduğu minneti göremeyen ya da vaat edilen karşılığı alamayan bir verici için, öfke ve boşunalık gibi depresif duygular da olasıdır.

-
- **Organ transplantasyonu, tıp etiğinin zarar vermeme ve özerklik ilkelerinin karşı karşıya geldiği bir süreçtir**

- **(Sorun 2).** Hekim verici karşısında bir ikilemededir:Yüksek ya da düşük, her cerrahi müdahale risk içerir. Bu gerçek, zarar vermemeye ant içmiş bir hekimin, karşısındaki sağlıklı vericiye zarar vermemesini gerektirir. Ancak donör aynı zamanda özerktir ve hekim, donörün bedeni üzerindeki tasarruf yetkisine saygı duymakla da yükümlüdür. Verici,özünde kendi çıkarlarıyla çelişse de, bedeninden bir doku ya da organı bağışlama hakkına sahiptir.

- Sorun 1 ve 2 için çözüm, sağlıklı bir rıza (aydınlatılmış onam) süreci ile mümkündür. Ancak rıza almak üzere hekim, verici ve alıcıya operasyonun riskleri, komplikasyonları, başarısızlık ihtimali, ayrıca operasyon sonrası fiziksel sıkıntılar ve performans düşüklüğü gibi konularda detaylı bilgi vermekle, bu amaçla taraflara gereğince zaman ayırmakla yükümlüdür.

- Çocuklardan organ alınması konusu da etik anlamda tartışılan önemli konulardan biridir. Ülkemizde, 2238 sayılı Organ ve Doku Alınması, Saklanması, Aşılması ve Nakli Hakkında Kanununun 5. Maddesinde “Onsekiz yaşını doldurmamış ve mümeyyiz olmayan kişilerden organ ve doku alınması yasaktır” ifadesi yer alır.

- . Anensefalik yenidoğanlar, gayri reşit donörler kapsamındaki çok tartışılmış bir diğer alt başlıktır. Anensefali, anensefalik bebekte beyin ve kafatasının önemli ölçüde konjenital noksanlığıdır. Doğumdan kısa süre sonra öldüklerinden, anensefalik bebeklerden sağlanacak organların ihtiyaç halindeki diğer hasta infantlara nakli düşünülmüş ve ilk kez 1980'lerde uygulanmıştır.

- Zira erişkinler gibi, kimi hasta infantlar için de organ transplantasyonu gerekli ve yaşam kurtarıcı bir tedavidir. Ancak pediatrik transplantasyonlar için uygun ebatta organ sayısının azlığından dolayı, organ temini infantlarda erişkin vakalara göre daha da zorlaşmaktadır. Buna bir çözüm getirebilmek için, anensefalik yenidoğanların organ kaynağı olarak kullanımını sürekli gündeme gelmiştir. Ancak beyindeki anomaliden ötürü (beyindeki noksanlığa karşın, mevcut beyin sapı solunum ve kalp atışını sürdürdüğünden), anensefalik bebekler olağan beyin ölümü kriterlerine genellikle uymamaktadır

- Diğer deyişle bu bebekler doğuştan birer “beyin ölümlü vakası” değildir; doğumdan sonra yaşamaktadırlar. Kardiyo-respiratuvar ölümlü gerçekteşene dek beklendiğinde ise organlar transplantasyon için elverişsiz hale gelmektedir.

Kadavradan Canlıya Organ Nakli

- Son zamanlarda sorgulanır hale gelmekle birlikte, başlangıçtan beri “ölü donör kuralı” ile organ transplantasyonlarında ölü donörler canlı donörlere tercih edilmiştir.

- **Günümüzde organ transplantasyonunda “ölü” bir hastanenin yoğun bakım ünitesinde ventilatör desteğindeyken beyin ölümü gerçekleşen hastadır. Sağken organ bağışçısı olmuş kişilerin beyin ölümü halinde, yasalar gerektirmese de tercihen hasta yakınlarının görüşü alınmaktadır.**
- **Bağış beyanında bulunmamış kimseler için ise hasta yakınları organların alımında yasal karar vericidir.**

- Hastanın beyin ölümü tanısından haberdar edilen hasta yakınları, hastanın mekanik destek sayesinde sürmekte olan kalp atışı nedeniyle, ya da kaybın büyük acısından kaçmak için gerçeği yadsıyarak, hastanın hala yaşadığı inancında-savında olma eğilimindedir

-
- Kimilerince ise beyin ölümü bitkisel hayat ya da koma durumlarının ifade ettikleriyle karıştırılabilmektedir Hasta yakınları, hastanın tıbbi durumuna ve kaçınılmaz sonuna dair hassasiyetle aydınlatılmalıdır.
  - Sonrasında gerekçeleriyle açıklanarak organ bağıışı için onayları aranabilir.

Organ Bağışına Yaklaşımlar

- Organ bağışı konusunda, pek çok insan *habersiz, duyarsız, ya da eylemsizdir.*
- Habersizler, organ bağışlayarak kimi hastaların tedavisinde rol alabileceklerini bilmemektedirler. Duyarsız insanlar ise bunu bilmekle birlikte umursamamaktadır.
- Eylemsizler, bağışın önemini bilmekte ve genellikle yardım isteği taşımakta, ancak, örneğin ilgili bir kuruma gitmek ve bağış kartı edinmek üzere eyleme geçmemektedir

- Üç grubun da ortak noktası, bağışçı olmak yada olmamak üzere herhangi bir seçimde bulunmamaktır. Bugün Türkiye’de çoğunluk bağışçı değilse, nedeni insanların ölüm sonrası organlarının kullanımını reddetmiş değil, yalnızca buna dair bir onay beyanında bulunmamış olmasıdır. Yeraltında mevcut ancak işlenmemiş bir maden gibi, toplumda da değerlendirilmemiş bir bağış potansiyeli söz konusudur. Aksi beyan edilmediği takdirde ölüleri donör varsayan ülkelerde yükselişe geçen bağış oranları, çoğunluğun retçi değil yalnızca eylemsiz olduğunun bir başka göstergesidir.

- Bununla birlikte, başta dini yanılgılar olmak üzere yanlış bilgidен ötürü organ bağışından kaçınan insanların sayısı da azımsanamaz. Oysa organ bağışında bulunmak ve organ T.C. Başbakanlık Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kurulu “...hastanın hayatını veya hayati bir uzvunu kurtarmak için bundan başka çaresi olmaması; ...organ veya dokusu alınan kişinin bu işmin yapıldığı esnada ölmüş olması, sağ ise alınacak organ veya dokunun hayati bir organ olmaması, ...organ veya dokusu alınacak kişinin ölmeden önce buna izin vermiş olması veya hayattayken aksine bir beyanı yoksa yakınlarının rızasının sağlanması; alınacak organ veya doku karşılığında hiçbir şekilde ücret alınmaması; tedavisi yapılacak hastanın da kendisine yapılacak bu nakle razı olması...” halinde ölüden ya da canlıdan organ naklini onaylamıştır. 23 “Tedavi için başka çare olmaması, bağışçının, yakınlarının ve alıcının rızasının sağlanması” gibi şartlar, tıbbi otoritelerce de gözetilmekte, hastaya zarar vermeme ilkesi ve aydınlatılmış onam prosedürüyle *çözüm bulmaktadır*.

Organ Ticareti

İstanbul'da kaybolan gençten
4 gündür haber alınamıyor!

ORGAN MAFYASI MI?

TEŞEKKÜRLER

